

NÁBOŽENSTVÍ

Kázání ze soboty 26.11.2022 – br. Jiří Beneš

Žd 10,5-10 Mt 12,1-7

Všimli jste si, v jakém významu užívá v evangelijním textu našeho druhého čtení (Mt 12,1-7) Ježíš výraz obět? Tím výrazem označuje kritiku zbožných, kteří nemají pochopení pro hlad učedníků a odsuzují je za to, co dělají. Zbožní se chovají nábožensky – hodnotí druhé podle náboženských zákonů. Podobné to je v Mt 9,9-13. Tam opět zbožní hodnotí, ale nyní samotného Ježíše. A Ježíš jim opět cituje Hospodinův výrok: „*nechci obět*“. Obět je metafora pro náboženství. Ježíš tedy výraz „*obět*“ neuvžívá v původním smyslu, ale v přeneseném smyslu jako metaforu pro náboženské chování, které ubíjí duchovní život, tj. víru. A k tomu si dnes otevřeme text, který bude základem dnešního kázání: Ž 40,7-9.

„*Obět, ani přídavnou obět sis neoblíbil. Uši jsi pro mě vyhloubil / protesal. Zápalnou obět ani obět za hřích nežádáš*“ (Ž 40,7). Žalmistovo zjištění je v souladu s Hospodinovým výrokem u proroka Ozeáš: „*Chci milosrdenství, ne obět, poznání Boha je nad zápalny*“ (Oz 6,6; ČEP; srov. Iz 1,11-13). Žalmista zde navazuje na prorockou tradici, která relativizuje kult, chrámovou bohoslužbu (ritály) a popisuje Hospodinovu distanci od izraelské kultické praxe v chrámu (Bohu se nelíbí náboženský kult, mechanismus obětí). A vyvozuje z toho, že Bůh nechce lidskou náboženskou aktivitu, protože chce sám na člověka působit.

V protikladu s lidskými náboženskými mechanismy stojí v Ž 40,7 aktivita Hospodinova týkající se žalmistových „*uší*“, tedy orgánu, jímž má do žalmisty nasloucháním vstupovat Hospodinův výrok. Podobně i Hospodinův služebník v Iz 50,5 říká: „*Panovník Hospodin mi otevřel ucho a já jsem nebyl vzpurný*“, neboť mé „*ucho nebylo dříve otevřeno*“ (Iz 48,8). Pokud to Bůh neučiní¹, nelze jej slyšet („*mají uši, ale neslyší*“; Jr 5,21), neboť člověk má „*neobřezané uši*“ (Jr 6,10). Protesání žalmistových „*uší*“ je tedy výrazem Hospodinova zájmu o žalmistu, proměny žalmistovy a připoutání žalmisty k Bohu. To, s čím si Bůh dal práci (se žalmistou, s jeho „*ušíma*“), na tom mu zřejmě záleží. Hospodinova aktivita a z ní vyplývající naslouchání Bohu je podle žalmisty nadřazeno lidské náboženské praxi. Hospodin nechce náboženství (obětování obětí), ale naslouchání, zcela v souladu s tím, co říká Samuel v 1 S 15,22.

Upozorněním na svůj příchod naznačuje žalmista, že je mimořádnou postavou (v Ž 40,7-9 možná mluví mesiáš) a totéž vyplývá i ze zprávy o tom, že se o něm ze „*svitku*“ ví dříve, než se objeví na scéně. O jaký „*svitek*“ jde, z jeho slov nijak nevyplývá. Možná je to Pentateuch. Trpný rod „*je psáno*“ představuje nepřímé upozornění a skrytou Boží aktivitu: byl to Bůh, který způsobil, že je o něm řeč „*ve svitku*“, že je znám před svým příchodem. Proto (a) je žalmistova (mesiášova) postava alternativou (náhradou) kultu; (b) je zmínka o „*uších*“ v 40,7 vysvětlením, proč přišel: slyšel Boží výrok, přišel na Hospodinův pokyn plnit Hospodinem daný úkol. V Ž 40,9 žalmista sděluje, že uskutečňování Boží vůle je alternativa k obětní (kultické) praxi. Život podle Boží vůle je alternativa k náboženství.

Žalmista může činit, v čem má Bůh zalíbení proto, že má sobě zdroj tohoto počínání. Tím je „*Tóra Tvoje*“ (Ž 40,9). Výraz „*Tóra*“ znamená ukazatel či učení (nikoli zákon) a označuje Hospodinovy výroky. Tím je žalmista řízen, z toho žije a pak žije v souladu s Bohem. A je-li Boží vůlí „*Tóra Tvoje*“, pak žít podle Boží vůle znamená žít podle Hospodinovy „*Tóry*“. Pak tedy žalmista vykonává to, co je Bohu milé. Žalmista je ovlivňován, ovládán zevnitř Hospodinovými výroky. Ž 40,7-9 je citován v listu Židům. Autor listu citovaný text vykládá tímto způsobem:

a) připisuje tato slova Ježíši Kristu;

b) opakováním vyzdvihuje dvě věty. První zní: „Když napřed říká: Oběti a obětní dary a celopaly a oběti za hříchy jsi nechtěl ani se ti nelíbily – tedy ty, které se obětují podle Zákona“ (Žd 10,8; ČSP). Nebo: „Předně říká: ... nenašel jsi v nich zalíbení“ (ČEP). Druhá věta zní: „potom řekl: Hle, tu jsem, abych vykonal (Bože) tvou vůli“ (Žd 10,9; ČSP). Na toto sdělení výslovně naráží Ježíš a v Novém zákoně jsou uvedeny tři Ježíšovy citace tohoto výroku (Mt 26,39.42; J 6,38);

c) upozorňuje na to, v jakém pořadí jsou řečeny: „když napřed říká ... potom řekl“ (Žd 10,8.9; ČSP), aby z toho mohl vyvodit své zjištění. Pořadím vyjadřuje jejich důležitost;

d) vkládá dvě interpretační vysvětlivky pro zdůraznění: „ani se ti nelíbily – tedy ty, které se obětují podle Zákona“ (Žd 10,8; ČSP);

e) vyvozuje z toho závažné zjištění: „to první ruší, aby ustanovil to druhé. V této vůli jsme posvěceni skrze oběť těla Ježíše Krista jednou provždy“ (Žd 10,9-10; ČSP). To první, co je zrušeno, je náboženský mechanismus obětního rituálu (nikoli Hospodinův výrok). Křesťana neovládají neosobní pravidla kultických zákonů, ale živý Bůh. Je to proto, že „oběti ... nemohou nikdy dokonale očistit ty, kdo s nimi přicházejí“ Žd 10,1; ČEP), „je nemožné, aby krev býků a kozlů odstraňovala hříchy“². To druhé, co je nastoleno, je: život podle Hospodinovy vůle. Ten, kdo koná Boží vůli (tj. předně Ježíš Kristus), „ruší první, aby ustanovil druhé“. Vše se odvíjí od dvou Hospodinových výroků, které cituje Ježíš: „Milosrdenství chci, ne obět“ (1 S 15,22; Mt 9,13; 12,7; ČSP); „Neboť já mám zalíbení v milosrdenství, ne v obětech, poznání Boha jsem si oblíbil víc, než zápalné obětí“ (Oz 6,6; ČSP);

f) doplňuje: ne všechny oběti ztratily smysl a účinnost. Jedna smysl má: ta, kterou přinese stvitkem ohlášený, přicházející postava (Ž 40,8), která k tomuto účelu dostala „tělo“³. Bůh tedy přijímá jako oběť to, když mu jím vyvolený člověk odevzdá to, co mu Bůh předtím dal („tělo“), tj. sebe sama (srov. Ř 12,1).

Autor listu Židům podává jen výklad, jež nelze klást na stejnou úroveň s Hospodinovými výroky o obětech. Je ovšem pozoruhodné, jakou váhu připisuje septuagintnímu znění (alexandrijskému překladu) Starého zákona (odtud je věta „tělo připravil jsi mi“). Pro něj je to Bible a tak s tím pracuje jako s kanonickým textem, který má autoritu. Hebrejskému textu Tanachu nevěnuje pozornost.

Naslouchání Bohu a plnění Jeho vůle je to, co je důležitější, než náboženství.

Amen

¹ „Hospodin vám však až dodnes nedal srdce, které chápe, oči, které vidí a uši, které slyší“ (5 Moj 29,3; ČSP).

² Žd 10,4; ČSP. Podobně to zaznělo již v Žd 9,9: „oběti ... nemohou v jeho svědomí přivést k dokonalosti toho, kdo Bohu slouží“ (ČSP).

³ „On však přinesl jedinou oběť za hříchy a navždy usedl / když navždy přinesl jednu oběť, usedl po pravici Boží ... neboť jedinou obětí učinil navždy dokonalými ty, kteří jsou posvěcování“ (Žd 10,12.14; ČSP).